

Seznam příloh

Příloha č.1 Informovaný souhlas se získáním a zpracování dat z rozhovoru.

Příloha č.2 Přepis provedeného rozhovoru

Příloha č.1

Informovaný souhlas s rozhovorem a jeho použitím

V rámci diplomové práce s názvem „Transformace sociálních služeb z pohledu sociálních pracovníků v pobytových službách na Příbramsku“, která je realizována na HTF UK, jste byl/a vybrán/a a požádán/a o spolupráci. Cílem práce je zjistit, jak vnímají sociální pracovníci, kteří pracují v pobytových zařízeních pro osoby s mentálním postižením na Příbramsku nebo na odboru sociálních služeb Příbram, transformaci sociálních služeb. Vaše účast při rozhovoru je dobrovolná. Vaší povinností není v žádném případě odpovědět na všechny otázky. Je zcela na Vás, jaké zkušenosti a informace v rozhovoru sdělíte.

Pro potřebu následné analýzy se rozhovor s Vámi bude nahrávat. Na základě Vaší žádosti může být nahrávání kdykoliv přerušeno či celé zrušeno. Části rozhovoru nebo celý rozhovor bude pravděpodobně přepsán do textové podoby. Se získaným záznamem rozhovoru lze v rámci této diplomové práce zacházet jakýmkoliv způsobem. Vzhledem k tomu, že si velmi vážím Vaší ochoty spolupracovat, budu vždy plně respektovat omezení, které případně pro využití záznamu udělíte.

Vyberte, prosím, jednu z následujících možností.

- Souhlasím, aby byl rozhovor pro účely tohoto výzkumného zpracování použit bez jakýchkoliv zvláštních úprav; není třeba ho anonymizovat, pokud bude uváděn jako celek či jako interní materiál. Pokud nastane situace, že bude materiál citován, lze použít mé jméno i příjmení.
- Souhlasím, aby byl rozhovor pro účely tohoto výzkumného zpracování použit bez jakýchkoliv zvláštních úprav; není třeba ho anonymizovat, pokud bude uváděn jako celek či interní materiál. Pokud nastane situace, že bude materiál citován, nepřejí si, aby bylo uváděno mé jméno a příjmení.

V případě jakýchkoliv dotazů se obraťte přímo na výzkumníka Filipa Wágnera (email: wagnerfilip@email.cz).

e-mail:

telefon:

Datum rozhovoru:

Jméno výzkumníka:

Podpis výzkumníka:

Vaše jméno:

Váš podpis:

Příloha č.2

Přepis provedeného rozhovoru

Jak vnímáte postoj společnosti k osobám s mentálním postižením? *Myslím si, že postoj společnosti k lidem s MR je stále dost odtažitý, i když se v posledních letech významně posunul k lepšímu. Díky integraci osob s MR do ZŠ a díky snaze zapojit tyto osoby do běžného zaměstnání se postoj společnosti mění. Dříve byly osoby s MR vyloučené ze společnosti a tzv. nebyly tolik na očích. Mnozí se báli kontaktu s nimi, protože věřili, že mohou být pro ně nebezpečné. Dodnes se setkávám s názory, převážně starších lidí, že tomu tak bylo správně a že není dobré osoby s MR integrovat do běžné společnosti. Díky transformaci sociálních služeb, převážně domovů pro osoby se zdravotním postižením, se v dnešní době stává, že osoby s MR již nebydlí na okrajích malých obcí v uzavřeném komplexu budov, ale stávají se právoplatnými občany i větších měst využívající všech místních veřejných služeb. Nyní je možné osoby s MR běžně potkávat v obchodech, v knihovně, v zaměstnání, ve škole, na ulici. Postoj společnosti se tímto mění, lidé zjišťují, že jsou to také „lidé“ a nepředstavují pro ně žádné riziko, přestávají se jich bát. Osoby s MR se nyní běžně stávají sousedy, kolegy, spolužáky. Mladí lidé to již začínají brát jako samozřejmost, ve starších lidech ještě zůstává jakási odtažitost a obava z přímého kontaktu.*

Když by za Vámi přišel rodinný příslušník osoby s mentálním postižením, nebo on/a sám/a, jaké služby byste mu doporučil/a na Příbramsku, za pro něj vhodné, důležité a proč? *Vše záleží na míře postižení a na sociální situaci osoby s MR. Primárně bych nabízela pobytové sociální služby a služby, které vyplňují smysluplně volný čas, učí novým dovednostem a dávají možnost sociálního kontaktu s jinými lidmi. Pokud bydlí osoba s MR s nějakým rodinným příslušníkem předpokládám, že pobytovou sociální službu akutně nepotřebuje, ale i tak bych ji pravděpodobně nabídla. Pokud je osoba s MR schopna žít v chráněném bydlení, myslím si, že je vhodné toho využít. I osoby s MR je důležité osamostatňovat, nechat je žít, tak jak je to běžné. Běžné je v dospělosti opustit „rodinné hnízdo“ a tak by tomu mělo být i u osob s MR. Nabízela byste tedy domov pro osoby se zdravotním postižením? *Domov pro osoby se zdravotním postižením bych pravděpodobně nenabízela, pokud osoba s MR může žít v rodinném prostředí. Dle mého názoru nejsou tyto typy zařízení ještě na takové úrovni, aby mohly plnohodnotně nahradit život v rodině. Věřím ale, že postupem času v rámci transformace sociálních služeb se tento můj názor změní, a i DOZP bude moci nabídnout dospělým lidem s MR kvalitní alternativní způsob života.**

Jaké služby byste nabízela? *Dle sociální situace a dle míry postižení bych dále nabízela denní stacionář, sociálně terapeutické dílny, sociální rehabilitaci, podporované zaměstnávání, chráněné dílny, aj. Například Denní stacionář ALKA, STD MELA o.p.s., Stéblo, z.s., STD Nalžovický zámek, p.s.s.*

Jaký druh sociální služby a z jakého důvodu je dle Vašeho názoru dostatečně či nedostatečně pokrytý v příbramském regionu? *Jako velký problém, a to nejenom v Příbramském regionu, vidím kombinaci mentálního postižení s psychiatrickou diagnózou. Toto je problém po celé republice. Značná část osob s MR má přidruženou psychiatrickou diagnózu, popř. diagnózu MR s poruchami chování. Tyto osoby jsou velmi těžko umístitelné do jakéhokoliv zařízení. Domovy se zvláštním režimem jsou beznadějně plné a doba čekání na umístění je v řádu několika let. Tyto osoby často zůstávají po zbytek života v psychiatrické nemocnici, protože pro ně není volné místo ve vhodném zařízení.*

Považujete nabídku pracovních míst pro osoby s mentálním postižením v tomto regionu za dostačující či nedostačující a z jakého důvodu? *Nedostačující, z důvodu nízké podpory. Mám známé i na úřadu práce a jsou podobného názoru.*

Jaký máte názor na nároky a požadavky na poskytovatele sociálních služeb? *Nároky na poskytovatele sociálních služeb jsou dle mého názoru adekvátní. Pouze mám pocit, že všeobecně narůstá administrativa a v tom množství papírů a povinností se ztrácí obyčejný lidský kontakt a čas na komunikaci přímo s klienty sociálních služeb.*

Co myslíte, že by pomohlo osobám s mentálním postižením k lepšímu začlenění do společnosti? *Vřelý přístup společnosti, pokračování v transformaci a deinstitucionalizaci a větší nabídka chráněných pracovních míst.*

Jak vnímáte dostupnost vzdělání a celkově vzdělanost osob s mentálním postižením na Příbramsku? *Dostupnost a kvalitu vzdělání vzhledem ke své dosavadní praxi nedokážu posoudit. Nyní spolupracuji se Střední školou Euroinstitut, která je dle mého názoru skvělou nabídkou pro osoby s MR žijící v DOZP nebo CHB. Pracuji s dospělými lidmi v DOZP či CHB převážně na Sedlčansku. Tyto osoby jsou velmi málo vzdělané a jejich jedinou možností, jak si vzdělání doplnit, je právě Euroinstitut, kterého někteří využívají.*

Jak byste charakterizoval/a možnosti a zaměstnávání osob s mentálním postižením v příbramském regionu? *Zaměstnávání ano, ale pouze s asistentem (doprovod a dohled druhé osoby, která není zaměstnancem), aby se zaměstnavatel nemusel starat o osobu s MR nad rámec svých povinností a neměl s ní žádné výdaje navíc. Takový je můj dojem z převážné většiny zaměstnavatelů, s kterými jsem se setkala.*

Jaký máte názor na sexualitu a partnerský život osob s mentálním postižením? *Pro většinu dospělých osob s MR, které znám, je sexualita tabu, bojí se. Partnerský vztah vyhledávají, ale sexuálního kontaktu se obávají. Nemají žádné vědomosti o této oblasti a celý život to berou jako naprosté tabu. Nechtějí o tom hovořit, stydí se. Projevy sexuality bývají často neadekvátní.*

Jak vnímáte rodičovskou roli osob s mentálním postižením, z jakého důvodu ji považujete za vhodnou či nevhodnou? *Rodičovskou roli osob s MR považuji za vhodnou v případě, že osoby s MR, které se mají stát nebo jsou rodiči, mají ve své roli podporu někoho blízkého či nějakého vhodného zařízení. V případě rodičovství nastávají situace, se kterými si osoby s MR nedokáží poradit sami, ale s podporou je zvládnou. Samozřejmě, že záleží na míře postižení a na sociální situaci osoby s MR.*

Pro koho a z jakého důvodu, je dle Vašeho názoru určené chráněné bydlení, komu byste ho určitě doporučili? *Chráněné bydlení bych doporučila dospělé osobě, která je schopna vzhledem ke svému postižení, alespoň částečné samostatnosti a chce žít spolu se svými vrstevníky.*

Domníváte se, že je dostatek chráněného bydlení na území příbramského regionu? *Ano, domnívám se, že tento typ služby je na území Příbramska zastoupen v přiměřené míře.*

Jaké jsou dle Vašeho názoru výhody a úskalí chráněného typu bydlení pro osoby s mentálním postižením? *Výhody jsou například osamostatnění osob s MR, začlenění do běžné společnosti, osoby s MR mohou žít se svými vrstevníky běžným způsobem života a je jim poskytována péče jen v nezbytně nutné míře. Úskalím mohou být vyšší nároky na samostatnost, plánování volného času, krizové situace. V běžném životě nastávají situace, se kterými si osoby s MR nevědí rady. Záleží na nastavení CHB, zda je služba 24hodinová či nikoli. Setkávám se s tím, že osoby, které byly zvyklé na 24 hodinovou péči a přešli do CHB s nižší mírou podpory, nevědí, co mají dělat. Byly zvyklé na celodenní péči a na to, že jim asistent vždy řekl, co mají v daný okamžik dělat. V případě, že na CHB není 24hodinová služba asistenta, setkávám se s tím, že klienti většinu času stráví u televize, neví, jak vyplnit volný čas, jak se starat o domácnost. Takzvaně čekají na pokyn.*

V čem jsou dle Vašeho názoru úskalí a výhody ústavního typu bydlení pro osoby s mentálním postižením? *Úskalí vidím v přepečování osob s MR, asistent a služba jako taková dělá většinu věcí za ně. V kuchyni zařízení jim uvaří, v prádelně vyperou. Všechno dostávají pod nos, i přesto že by některé úkony zvládaly buď samostatně, nebo s dopomocí asistenta. Poté jim vzniká přemíra volného času, který neví, jak vyplnit. Naštěstí se tato*

situace již mění a také v ústavních typech zařízení dochází k transformaci. Na domácnosti se například pořizují pračky tak, že si klient může občas vyprat sám. Setkávám se s tím, že si klienti zařízení třeba jednou týdně vaří sami. Výhodou ústavního typu zařízení může být pro některé osoby jejich uzavřenost, pevná pravidla. Setkala jsem se i s případem, kdy klient zařízení velmi špatně snášel transformaci. Nedokázal se přizpůsobit a chtěl se přestěhovat do více ústavního typu zařízení s tím, že mu to takto vyhovuje více. Rozvolnění hranic, rozhodování sám za sebe a otevření se okolnímu světu prostě nechtěl.

Co si představíte pod pojmem transformace sociálních služeb? Pro mě je to přeměna. Jakákoliv přeměna sociální služby k lepšímu místu pro klienty. Ať už je to přeměna malá či velká, vítám jakoukoliv změnu k lepšímu, aby se osoby, jež je využívají, cítili lépe.

Jak vnímáte cíl a právní ukotvení transformace sociálních služeb? Cíl je dle mého názoru správný, cesta k cíli už tak moc ne. Právní ukotvení není dostačující.

Jaké spatřujete výhody v transformaci sociálních služeb? Hlavní výhodou je zvýšení kvality sociálních služeb a tím i kvality života osob, jež je využívají.

Jaké spatřujete úskalí v transformaci sociálních služeb? Dle mého názoru jsou některé transformace vedené příliš rychle a osoby využívající službu se nedokáží takto rychle změně přizpůsobit. Dále vidím problém v často špatném plánování transformace. Setkala jsem se s tím, že klienti pobytové sociální služby se během 2 let stěhovali i třikrát. Nejdříve z DOZP na CHB, potom do jiného CHB v jiném městě. Tohle podle mě není dobrý způsob, klienti nemají čas se se změnou vyrovnat, vytvořit si někde domov a zvyknout si. Potom často selhávají, mají psychické a zdravotní problémy.

Domníváte se, že transformace sociálních služeb je správnou volbou? Ano. Jaký je dle Vašeho názoru rozdíl mezi transformací a deinstitucionalizací sociálních služeb? Transformace je komplexní přeměna sociálních služeb. Ať už se jedná o financování, vedení, vzdělávání. Cílem by měla být péče o člověka v co nejvíce přirozeném prostředí, v domácnosti, v rodinném domě. Aby měl člověk s postižením možnost o sobě rozhodovat, pečovat o sebe a o svou domácnost. Změna z ústavu na běžnou domácnost. Deinstitucionalizace je změna z ústavního typu blíže ke komunitě. Aby lidé s postižením nebyli zavřeni v zařízení, které tvoří komplex budov a za celý život se z něho nedostanou ven, ale aby byli součástí komunity. Aby mohli žít běžným způsobem života, v běžném domě se zahradou, aby měli sousedy, kamarády ze stacionáře, z knihovny, aby mohli využívat veřejných služeb, dojet si ke kadeřníkovi, do restaurace. Aby nebyli vázáni pouze na zařízení, ve kterém jsou umístěni. Zároveň je zde

snaha o předcházení další institucionalizaci lidí žijících ve své domácnosti. Snaha je o co největší podporu osob a jejich okolí, které jim umožňuje žít doma mimo ústavní zařízení.

Jaká jsou dle Vašeho názoru úskalí deinstitucionalizace sociálních služeb? Selhání komunity, rodiny, pečující osoby. Snaha o žití doma za každou cenu i přesto, že pečující osoby již nemají sílu, chuť, motivaci, selhávají a dochází k oboustranné nespokojenosti. Úskalí je i přepečování osob, o které je pečováno, převážně ze strany rodičů, matek. Komunita nechce osoby přijmout, má k nim negativní postoj, bojí se jich.

Jaké jsou dle Vašeho názoru výhody deinstitucionalizace sociálních služeb? Osoby, které mohou žít doma s podporou rodiny či jiné pečující osoby, se nemusí stěhovat do ústavního zařízení buď vůbec, anebo zbytečně předčasně a mohou žít tam, kde chtějí, kde jsou zvyklí, kde mají domov, přátele, komunitu.

Považujete deinstitucionalizace sociálních služeb za správnou cestu? Ano. Pro koho a z jakého důvodu, je dle Vašeho názoru určené chráněné bydlení, komu byste ho určitě doporučili? Chráněné bydlení bych doporučila dospělé osobě, která je schopna vzhledem ke svému postižení, alespoň částečné samostatnosti a chce žít spolu se svými vrstevníky.

Co byste doporučil/a pro praxi, na základě svých zkušeností, budoucím sociálním pracovníkům? Být otevřený novým poznatkům a směrům... Naslouchat, komunikovat a být lidský... Nesnažit se pomáhat – zachraňovat za každou cenu. Někteří o to nestojí. Je jim dobře tak, jak jsou. Co je normální a správné pro nás, nemusí být pro jiné. Někdo prostě chce bydlet pod mostem, nechce chodit do práce a my to musíme respektovat... Důležitá je praxe, ne teorie... důležitý je člověk, ne papír ...